

Betoverd door een beeld

Het verhaal achter de aanwinst

'Nu wil ik hem niet meer loslaten,' dacht conservator Micha Leeflang toen een 15de-eeuws Petrusbeeld van Claux de Werve op audiëntie in Museum Catharijneconvent was. Maar de onderhandeling over de aankoopprijs moest nog komen. 'Het is beter als iemand anders die doet, ik ben er nu al verliefd op.'

Foto's: Ribben de Heer

Leeflang liep rond op de kunstbeurs TEFAF en zag het notenhouten beeld van een Petrusfiguur bij kunsthandelaar Sam Fogg staan. 'Ik herkende het direct, want het was eerder op de tentoonstelling *De weg naar Van Eyck* in Museum Boijmans Van Beuningen. Toen was het ook al te koop, maar met 600.000 euro echt te duur.' Nu bleek de prijs gezakt en een telefoontje naar directeur Marieke van Schijndel volgde. 'Zij was enthousiast en vond dat ik moest proberen te onderhandelen. Al snel was de prijs van 500.000 naar 430.000 euro gepraat. Op de TEFAF, waar stukken voor miljoenen euro's van de hand gaan, was dit niet het duurste kunstwerk, maar het is toch een substantieel bedrag. Zeker als je bedenkt dat het Catharijneconvent een aankoopbudget heeft van een ton per jaar. Na een paar dagen overleg besloten we dat dit stuk zo belangrijk is, dat we ons budget voor de komende twee jaar zouden aanspreken.' Leeflang overlegde met collega's en experts en besloot een aanvraag in te dienen bij de Vereniging Rembrandt, het Mondriaan Fonds en het vsbfonds. 'Toen volgde een hele spannende tijd waarin we moesten verdedigen waarom deze aankoop zo de moeite waard is. Dat voelde echt als examen doen.'

Het werk waar Leeflang zo gepassioneerd over vertelt, is van Claux de Werve of iemand uit zijn atelier, zoveel is vast te stellen. Van Werve maakte samen met zijn oom Claus Sluter de

Heilige Petrus

Claux de Werve (Haarlem ca. 1380-1439 Dijon), omgeving of atelier

Ca. 1410-20. Notenhout, voorzien van oorspronkelijke polychromie met deels 19de-eeuwse overschildering, H 49 cm, B 19,5 cm, D 12,5 cm
Bijdrage: € 115.000, waarvan € 40.000 uit het Caius Fonds en € 15.000 uit het Mr. J.J.A.M. Kennis Fonds

MUSEUM CATHARIJNECONVENT, UTRECHT

Het beeld van de Heilige Petrus is aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, mede dankzij haar Caius Fonds en haar Mr. J.J.A.M. Kennis Fonds, de BankGiro Loterij, Vereniging Vrienden van het Museum Catharijneconvent, het Mondriaan Fonds en het vsbfonds.

Nederlandse beeldhouwkunst aan het Bourgondische hof groot. Dit was de plek waar ontwikkelingen in de kunst plaatsvonden toen de Nederlanden bij het Bourgondische rijk hoorden, van 1384 tot 1482. Leeflang: 'In de periode daarvoor waren beelden volgens de gotische traditie sierlijke, elegante figuren. Claus Sluter gaat zich daartegen verzetten en maakt mensen van vlees en bloed. Zijn neef zet dat voort met realistische voorstellingen. Je zou ze een beetje de Leonardo da Vinci en Michelangelo van de Lage Landen kunnen noemen.'

Het Petrusbeeld van De Werve kun je moeilijk als een stijlvolle figuur kenschetsen. Met zijn woeste baard en dichtgeknepen ogen is hij zelfs een beetje een nors type, volgens Leeflang. 'Hij heeft ook geen mooie sierlijke mantel, maar een zwaar exemplaar met dikke plooiën. In zijn gelaatsuitdrukking zie je doorleefde trekken, het is een echt gezicht. In de periode hierna wordt de expressie juist uitzonderlijk emotioneel en tranentrekkend, dit is meer waarheidsgetrouw, de naturalistische traditie.'

In de
opengewerkte
plooï herken
je de hand van
de meester

RECONSTRUCTIE ALTAARSTUK

Opvallend is dat deze Petrus niet zoals standaard is uitgerust met sleutel en omgekeerd kruis. Maar als je goed kijkt, is in de rechterhand een gaatje te ontdekken en links een sleuf; precies gepast voor deze attributen. Onderzoek bevestigt dat het een Petrus betreft. Dit beeld was onderdeel van een groot Mariaaltaar in een cistenciënzerabdij in het Franse Theuley. Na de afbraak van de abdij rond 1800 werd het kunststuk gesplitst en vielen verschillende onderdelen in particuliere handen, terwijl andere in musea in Frankrijk en de Verenigde Staten terecht kwamen. In 1992 is er op basis van alle 18 stukken verspreid over de wereld een reconstructie van het altaar gemaakt, waaruit bleek dat deze figuur met baard niemand anders dan Petrus kon zijn.

Terwijl experts zich over het belang en de echtheid bogen, verbleef het Petrusbeeld nog altijd in het Catharijneconvent en raakte Leefflang erg aan het beeld gehecht. 'Iedere keer als ik het kistje mocht openmaken, werd ik weer betoverd door het beeld dat daar lag op een kussen, echt prachtig. Maar toen we eenmaal in onderhandeling gingen, kon ik daardoor geen afstand meer houden, ik was al verliefd.' In opdracht van het museum reisde een tussenpersoon naar Londen, die dagen uittrok voor het onderhandelingspel. Een zenuwslopende week volgde, waarin Leefflang elke dag op haar telefoon keek. Tot op 11 juli het verlossende sms'je binnenkwam: 'gekocht, 4 ton!' Het Petrusbeeld dat Leefflang van haar collega's kreeg werd geopend om het te vieren.

Uiteindelijk droeg de Vereniging Rembrandt bij met € 115.000, waarvan € 40.000 is geput uit het

Caius Fonds en € 15.000 uit het Mr. J.J.A.M. Kennis Fonds. Voor het beeld definitief eigendom werd van het museum, kwam de handelaar er afscheid van nemen, vertelt Leefflang: 'Hij was er ook aan gehecht geraakt en wilde het nog één keer zien. Het is natuurlijk ook een mooie bevestiging van de kennis en kunde van de handelaar als het aan een museum verkocht wordt.'

Het is de bedoeling dat het beeld in de toekomst terecht komt in een opstelling waarin je goed de stilistische ontwikkeling te zien krijgt van de vroege gotische beeldhouwkunst via gestileerd en geïdealiseerd naar naturalistisch en tot slot naar meer expressieve sculpturen in de renaissance. Het Petrusbeeld is een sleutelstuk daarin. Maar eerst zal het beeld in de net geopende Catharinazaal pronken. 'Daar staan alle topstukken als een voorproefje van wat je kunt verwachten in de rest van het museum,' legt Leefflang uit. Volgens haar is het vooral de moeite waard om het Petrusbeeld te komen bekijken omdat het van zo'n hoge kwaliteit en zo goed bewaard is: 'Die opengewerkte plooï, die nooit is afgebroken tijdens het vervoer, is ontzettend mooi gemaakt, daarin herken je de hand van de meester. De beschildering zit er ook nog op; Petrus heeft een gouden mantel, een roze bloes op de wangen en wenkbrauwen die heel realistisch zijn. De woeste krullen in de baard zijn ook prachtig. En hoe mooi de foto's ook zijn, in het echt is het altijd beter.'

Veerle Corstens
Freelancejournalist

Lees ook wat conservator Micha Leefflang schreef over het Petrusbeeld van Claux de Werve op de website van de Vereniging Rembrandt, onder Gesteunde kunst.